

Siseministri määruse „Viivitamatu ohuteate edastamise ning selleks valmistumise, EE-ALARM-iga liitumise ning sellega seotud kulude hüvitamise ja sireeniseadme kasutuselevõtu, haldamise ning testimise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Siseministri määruse „Viivitamatu ohuteate edastamise ning selleks valmistumise, EE-ALARM-iga liitumise ning sellega seotud kulude hüvitamise ja sireeniseadme kasutuselevõtu, haldamise ning testimise tingimused ja kord“ eelnõu eesmärk on kehtestada riikliku ohuteavituse süsteemi selged vastutusalad ja protsessid.

Kui 2023. aasta algusest on võimalik edastada ohualal viibivate inimeste mobiiltelefonidele asukohapõhist ohuteavituse lühisõnumit saatja nimega EE-ALARM, siis tänaseks on juba lisandunud mitmed muud lahendused (Eesti Rahvusringhäälingu, edaspidi ERR, kanalid, mobiilirakendused, sireeniseadmed) ja samuti on arendusplaanid tulevikuks.

24.09.2025. a Riigikogus vastu võetud hädaolukorra seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (662 SE)muudatusega toodi kogu ohuteavituse regulatsioon üle hädaolukorra seadusesse (edaspidi HOS) kui üldseadusesse ning elektroonilise side seadusesse (edaspidi ESS) lisati mobiiltelefoniteenust osutava sideettevõtja kohustus tagada HOS §-s 13¹ sätestatud viivitamatu ohuteate edastamise kindlaksmääratud geograafilisel alal asuval mobiiltelefoniteenuse kliendile ja rändlusteenuse kasutajale ning selle ülesande täitmiseks õigus töödelda mobiiltelefoniteenuse kliendi ja rändlusteenuse kasutaja asukohaandmeid. Tehtud muudatusega koondatakse kõik ohuteavitusega seonduv käesolevasse rakendusakti, mis toetab ohuteavituse protsessi ning erinevate osapoolte õiguste ning kohustuste paremat jälgitavust ning aitab kaasa õigusselgusele elanikkonna teavitamiseks elu, tervist või riigi julgeolekut ohustava sündmuse puhul.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi nõunik Kadi Luht-Kallas (kadi.luht-kallas@siseministeerium.ee) Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusnõunik Kai Reinhold (kai.reinhold@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskiri toimetatakse keeleliselt pärast kooskõlastusringi.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast peatükist ja kolmeteistkümnest paragrahvist.

Eelnõu esimeses peatükis tuuakse välja üldsätted.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruses kasutatavad terminid.

Punktis 1 tuuakse välja, et viivitamatu ohuteate edastamiseks kasutatakse riikliku ohuteavituse süsteemi EE-ALARM (HOS § 13¹ lõige 2).

Punktis 2 avatakse käivitaja mõiste vastavalt pädevusele ohuteate kasutamise otsustanud isikule või asutusele HOS § 13¹ lõike 5 tähenduses. Ohuteavituse süsteemis on loodud käivitajatele olukorrateadlikkus infosüsteemis kõiki ohuteavituse kanaleid koondav ning kriisinfo vahendamist võimaldav platvorm. Sündmust lahendav asutus peab tegema otsuse ohuteavituse kasutamiseks ning vastavalt sellele seatakse ohuteavitusele sündmuse tüüp, vastav ohutase ning vajalikud käitumisjuhised.

Käivitajatele suunatud platvormi ajakohastatakse pidevalt vastavalt lisanduvate osapoolte vajadusele ning lahenduse ligipääsetavuse ja käideldavuse ootustele vastamiseks. Platvormilt liigub ohuteavitusega seotud info Häirekeskusesse, kus vastavalt ohuteavituse protsessile ning koostöökokkulepetele edastatakse kas automaatselt või täiendava valideerimisega (asjakohastel platvormidel) ohuteavitus edastajale, kelle süsteemist toimub lõppkasutajale edastamine automaatselt.

Punktis 3 avatakse edastaja mõiste. Edastajana käsitletakse süsteemiga liidestatud kolmandaid osapooli, eeskätt EE-ALARM-iga liituma kohustatud isikuid hädaolukorra seaduse § 13¹ lõike 4 tähenduses, kelle teenustele vastav liidestus tagatakse ning edastatakse vastavalt ohu tasemele lõppkasutajale.

Termineid aitab näitlikustada viivitamatu ohuteate edastamise lihtsustatud joonis (vt joonis 1), kus HOS §13¹ lõikele 5 või 9 vastav asutus võib otsustada kasutada paljude inimeste elu või tervist või julgeolekut ohustava vahetult eelseisva või juba toimuva sündmuse või selle lõppemise korral edastatakse avalikkusele viivitamatu ohuteade (HOS § 13¹ lõige 1).

Joonis 1. Viivitamatu ohuteate seotud osapooled

Punktides 4 ja 5 sätestatakse ohuteate tasemed. Viivitamatu ohuteate edastamisel eristatakse kõrgema ja madalama taseme teavitusi. Tasemete kasutamisel lähtutakse rahvusvahelisest standardist ETSI TS 102 900 V1.4.1 (2023-06) *Emergency Communications (EMTEL); European Public Warning System (EU-ALERT) using the Cell Broadcast Service* (vt tabel 1).

Kõrgema taseme viivitamatu ohuteatena käsitletakse hoiatussõnumeid elanike hoiatamiseks **peatsett läheneva või juba saabunud ohtliku situatsiooni eest**. Edastamisel kasutatakse lahendusi, mille vahendusel inimene **ei saa seadet kasutades või selle levialas viibides**

keelduda ohutate saamisest või peab sellest loobumiseks midagi tegema. Kasutatakse kolme kõrgemat raskusastet (vt tabel 1 EU-Alert level 1-3): tõsine, äärmuslik ja riigijuhi poolt edastatavad teavitused, võttes arvesse asjaolu, et tõsise ja äärmusliku taseme teavitused saab lõppkasutaja oma seadmes välja lülitada.

Madalama taseme viivitamatu ohuteatena käsitletakse infoteateid, mille puhul **vahetut ohtu inimesele ei ole**, kuid millega edastatakse olulisi ja soovitatud juhiseid. Samuti kasutatakse erinevate ohuteavituse elementide testimise ajal ning elanikkonna koolitamiseks ja avalikkuse teavitamiseks. Edastamiseks kasutatakse lahendusi, mille vahendusel ohuteate saamiseks peab inimene olema eelnevalt teinud tegevusi ohuteavituse saamiseks, eeskätt laadinud mobiilirakenduse, lülitanud sisse funktsionaalsuse, külastanud veebilehte või jälginud sotsiaalmeedias vastavat asutust.

Tabel 1. Hoiatustasemete liigitus¹

EU-Alert liigitus	Sarnane liigitus CMAS ² -iga	Kirjeldus
EU-Alert level 1	Presidendi teavitus <i>Presidential Alert</i>	Kõrgeim ohutase, mille puhul on vaja viivitamatut avalikku hoiatamist.. Lõppkasutajal ei ole võimalik teavitusest loobuda.
EU-Alert level 2	Äärmuslik <i>Extreme Alert</i>	Äärmuslikud ohud: liigitatakse ohtudeks elule ja varale, nagu eelseisev katastroofiline ilmastikunähtus (orkaan, tsunami, taifuun, üleujutus), haigusepideemiahoiatused või terrorirünnakud. Lõppkasutajal on võimalik teavitus välja lülitada.
EU-Alert level 3	Tõsine <i>Severe Alert</i>	Tõsised ohud: vähem tõsised kui äärmuslikud ohud, need võivad olla eelmisega sama tüüpi olukorrad, kuid väiksema mõjuga. Lõppkasutajal on võimalik teavitus välja lülitada
EU-Alert level 4	Avaliku ohutuse teavitus <i>Public Safety Alert</i>	Nõuandeteavitused. Lõppkasutajal on võimalik teavitus välja lülitada.
EU-Info	Puudub	EU-info, avaliku turvalisuse sõnumid, et edastada olulisi ja soovitatud tegevusi, mis võivad päästa elusid või vara (nt hädavarjupaigad või veekeetmise käsk). Lõppkasutajal on võimalik teavitus välja lülitada.
EU-Amber	Kadunud laps <i>Child Abduction Alert</i>	Konkreetsed hoiatused, mille eesmärk on leida kadunud laps. Lõppkasutaja peab teavitused sisse lülitama.
EU-Monthly Test	Kohustuslik igakuine test <i>Required Monthly Test</i>	Riiklikud regulaarsed testimised. Lõppkasutaja võib teavitused sisse lülitada.
EU-Test	State/Local Test	Kohalikud testimised
EU-Exercise	Exercise	Harjutustel ja õppustel kasutamine uuringute tegemiseks, nt arendusvajaduste välja selgitamiseks.
EU-Reserved	Reserved for CMSP³ use	Reserveeritud operaatoritele spetsiifiliseks kasutamiseks. EU-Alert puhul reserveeritud riiklike taotluste esitamiseke operaatoritele.
EU-Geo-fencing trigger message	Geo-fencing trigger	Eraldatud seadmepõhist geopiiret ⁴ käivitava sõnumi jaoks.

¹ TS 102 900 V1.4.1 jt põhjal koostatud

² *Commercial Mobile Alert System*, peamiselt USA-s kasutusel olev liigitus

³ *Commercial Mobile Service Provider*

⁴ Geopiire on virtuaalne perimeeter, mis on loodud reaalse geograafilise ala piiritlemiseks. Hoiatusala koordinaadid lisatakse kärjeteatesse, mis võimaldab seadmel vastavalt operatsioonisüsteemi võimele, näiteks kasutades GPS ja wi-fi abil hinnatama oma asukohta hoiatusala suhet

Eelnõu §-ga 2 määratakse EE-ALARM-i terviklikkuse eest peavastutajaks Päästeamet ning määratakse ära seotud osapooled. Vastavalt HOS § 13¹ lõikele 2 on EE-ALARM protokollide, protsesside ja tehnoloogiate kogum elanikkonnale viivitamatu ohuteate edastamiseks. Protsessidega seotud tegevused viiakse ellu valitsemisala elanikkonnakaitse- ja kriisireguleerimisalase tegevuse eest vastutava Päästeameti poolt. Päästeameti roll on sätestatud HOS § 13¹ lõikega 3 ning eelnõu §-ga 6. Ohuteavituse edastamisel on kriitilise tähtsusega valideerimine ja EE-ALARM rikke korral ohuteate edastamise tagamine. Häirekeskuse roll on sätestatud HOS § 13¹ lõikega 6 ja tugineb päästeseaduse § 3 lõikele 4, mille järgi on kriisiinfo teenus erakorralise sündmuse tõttu Häirekeskuse osutatav avalikkuse teavitamise teenus.

EE-ALARM tehnoloogilised lahendused ja liidestamine tagatakse Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse (edaspidi SMIT) ja Riigiside Sihtasutuse (edaspidi RIKS) poolt pakutavate teenuste abil. Üldjuhul vastutab käivitaja poolsete lahenduste eest SMIT ning sidevõrkudega seotud liidestamise eest RIKS, kui protsessides ei lepita kokku teisiti.

Eelnõu teise peatükiga täpsustatakse viivitamatu ohuteate edastamise protsessi tuues välja EE-ALARM kasutamise otsustamise peamised põhimõtted, liidestamise põhialused ning nõuded viivitamatu ohuteate edastamisele.

Eelnõu §-ga 3 täpsustatakse HOS § 13¹ lõikes 3 toodud Päästeameti rolli viivitamatu ohuteate edastamiseks valmistumise koordineerimisel.

Punktiga 1 toetatakse käivitajaid eelnõu § 4 lõikes 2 viidatud protsessikirjelduse välja töötamisel ning tagatakse ühetaoline lähenemine paljude inimeste elu ja tervist või riigi julgeolekut puudutavate sündmuste korral elanike teavitamiseks. Protsessi välja töötamine vajab erinevate asutuste vahelist koostööd ning sisendit, mistõttu on vajalik tegevus määruse tasandil reguleerida.

Punktis 2 tuuakse välja Päästeameti ülesanne viia läbi ohuteavitussüsteemi testimist. Tegevus on vajalik, et veenduda EE-ALARM-i osade vastavuses edastajatega sõlmitud koostöökokkulepetele ning elanike pädevuskoolituseks ja avalikkuse teavitamiseks, eesmärgiga tagada kriisiolukorras adekvaatne märkamine ja käitumine. Ülesanne on seotud HOS § 13¹ lõikes 7 punktis 3 sätestatud volitusega kasutada ohualapõhist kiiret ohuteavitust EE-ALARM-i testimiseks.

Punktiga 3 sätestatakse Päästeameti ülesanne korraldada viivitamatu ohuteate edastamisega seotud isikute ja asutustega regulaarselt õppusi ja koolitusi. Eestis on ESS-i mõistes ohualapõhist kiiret ohuteavitust kasutatud 2023. aastal seoses nelja ja 2024. aastal seoses kolme sündmusega, mis on pädevate asutuste hulka arvestades väike kasutuskooormus ning seetõttu on ülimalt oluline, et kõik asutused, kellel on õigus EE-ALARM-i kasutada, saaksid oma asutuse eelnõu §-s 4 sätestatud tegevuste täitmiseks vastavalt ette valmistatud ning asutuse õppustes oleks viivitamatu ohuteate edastamise protsessid läbi mängitud.

Punkti 4 eesmärk on tagada EE-ALARM ajakohasus ning kasutatavaus kiiresti muutuvast maailmast, et edasi arendamine vastaks riigi riskipildi muutustele ning tehnoloogilistele võimalustele.

Punktis 5 sätestatakse Päästeamet ülesanne teavitada elanikkonda EE-ALARM ja üldisemalt viivitamatu ohuteate edastamise kanalitest ja käitumisjuhistest, sealhulgas testimise ja tehniliste testide läbi viimisest. Ülesande sätestamine on vajalik tagamaks viivitamatu ohuteate edastamisega seotud kommunikatsiooni koordineeritus ning ühetaolisus sõltumata lahendusi kasutatavate asutuste eripäradest. Päästeametile antav ülesanne on kooskõlas Päästeameti põhimääruses kajastatud ennetustööalaste teavituskampaaniate ja elanike kriisivalmiduse tegevuse korraldamisega.

Punktid 6-8 reguleerivad Päästeameti ülesandeid seoses sireeniseadmetega. Punkt 6 seab Päästeameti pädevaks otsustama sireeniseadmete paigaldamise piirkonna ja paigalduskohtade üle. Päästemetil on oma tegevusest lähtuvalt hea ülevaade nii piirkondlikest ohtudest kui ka elanikkonnast ja seetõttu on tal ka pädevus otsustamiseks, kas ja millisel alal on vajalik sireeniseadme paigaldamine. Konkreetsete alade ja paigalduskohtade määramisel lähtutakse vastavatest analüüsides, et tagada otsuste jälgitavus ja hilisem ümbervaatamine, kui asjaolud on muutunud. Punkt 7 on seotud asjaõigusseaduse § 158¹ lõike 1¹ rakendamisel sireeniseadme sundvalduse taotluse esitamisega. Punkti 8 kohaselt tagab Päästeamet koostöös SMIT-iga sireeniseadmete võrgustiku toimimise.

Eelnõu § 4 määrab EE-ALARM kasutamise otsustamise tuues välja käivitaja kohustused viivitamatu ohuteate edastamisel.

Lõikega 1 täpsustatakse HOS § 13¹ lõikes 5 nimetatud käivitaja kohustust oma vastutusalas esinevate riskiliikide jälgimiseks ja konkreetse sündmuse mõjuga võrdlemisel. Asutuste jaotusel lähtutakse eeskätt HOS § 14 lõikes 1 ja § 15 lõike 3 alusel määratletud hädaolukorra lahendamist juhtivate asutuste kohta sätestatust ning asutuste pädevusest.

Lõikega 2 kohustatakse käivitajat töötama välja protsessikirjeldus elanikkonna hoiatamiseks vastavalt sündmusele ning EE-ALARM tehnilistele lahendustele. Haldusalade üleselt elanikkonnale ühetaolise hoiatuse tagamiseks on vajalik protsessikirjeldus kooskõlastada Päästeametiga. Protsessikirjelduse loomisel on soovituslik lähtuda rahvusvahelisest standardist *ISO 22322:2022 Security and resilience — Emergency management — Guidelines for public warning*.

Lõikes 3 sätestatakse käivitaja ja Päästeameti või Häirekeskuse vahelise koostööleppe sõlmimine tagamaks EE-ALARM viivitamata käivitamine, kiire lisainformatsiooni edastamine 1247 telefonile ning rikete korral alternatiivsete käivituslahenduste kasutamine. Koostöökokkuleppes võidakse täpsustada ka eelmises lõikes nimetatud protsessikirjeldusest tulenevaid poolte kohustusi (nt milline osapool sisestab ohuteavituse EE-ALARM-i, kes valideerib ja vajadusel nõustab jmt)

Eelnõu § 5 sätestatakse peamised nõuded viivitamatu ohuteate edastamisele.

Lõikega 1 täpsustatakse, et käivitaja peab vastavalt eelnõu § 4 lõikes 2 viidatud protsessikirjeldusele määrama ohuteate edastamiseks kasutatavad lahendused, sisustama ohuteate teksti vastavalt riski tüübile ning sündmuse raskusastmele.

Lõikega 2 rõhutatakse viivitamatu ohuteate peamist kasutuseesmärki, milleks on käitumisjuhiste andmine inimeste tervise või elu säästmiseks või riigi julgeoleku tagamiseks. EE-

ALARM-i kasutamine ilma käitumisjuhise ta on vää rkasutus. Kõrgema taseme viivitamatu ohuteate puhul peab käitumisjuhise selgelt suunama ohutule käitumisele ning madalala taseme viivitamatu ohuteate (infoteate) kasutamisel peab sisaldama nõuandeid või infot ohu puudumise kohta (et lõppkasutaja üheselt mõistaks, et ei ole vaja teistmoodi käituda).

Lõike 3 kohaselt peab ohuteate tekst olema üldjuhul koostatud kolmes keeles (eesti, vene ja inglise), mida vastavalt edastamiseks kasutatavale lahendusele kuvatakse lõppkasutajale kas ühes või mitmes keeles. Eestis on 2021. aasta rahvaloenduse andmetel ca 28% venekeelne elanikkond ja linnalistes asulates läheneb venekeelne elanikkond 40%-le, mistõttu ei pruugi ainult eestikeelne sõnum olla arusaadav. Vajadusele viitab ka Euroopa Komisjon⁵: „Hoiatussõnumid peaksid olema kättesaadavad, selged ja järgitavad ning võimaluse korral tuleks need esitada mitmes keeles, et tagada nende jõudmine kõigi elanikkonnarühmadeni, sealhulgas turistide, hooajaliste elanike ja rändajateni.“ Ohuteavitust käsitlevas standardis⁶ on viidatud EL-i seisukohale, et ohuteavituse sõnumid tuleb välja saata kasutaja emakeeles, aga kui see ei ole otstarbekas, siis sõnumi algataja keeles. Õiges keeles ohuteavitus on kiireim ja lihtsaim viis vahetu ohu korral inimesi ohustatud alalt eemal hoida ning seeläbi vähendada reageerivate ressursside (eeskätt 112 ja 1247 kõnekoormus ja kohapeal tegutsevate operatiivressursside töö) töökoormust.

Lõikega 4 sätestatakse viivitamatu ohuteavituse info edastamine Häirekeskuse kriisiinfo teenuse, kriis.ee veebilehe, meedia ja asutuse sotsiaalmeedia kanalite kaudu. Üldjuhul on viivitamatu ohuteavituse tekst lühike ja seetõttu tekib inimestel täiendavaid küsimusi. Ohuteavituse edastamisel lisatakse üldjuhul ka viide täiendava info asukohale, enamasti 1247 telefoninumber ning kriis.ee veebileht. Selleks et infovajadust rahuldada on oluline täiendav teave maksimaalselt suurele auditooriumile edastada ning juhendada soovituselt, et esialgne info tuleb edastada võimalikult varajases faasis ning tagada sündmuse käigus teabe ajakohasus. Mida rohkem teavet suudab asutus ise väljapoole kuvada, seda väiksem on koormus sündmust lahendava ja kaasatud asutuste kommunikatsiooniosakondadele.

Lõikes 5 täpsustatakse, et kui käivitaja otsustab rakendada kõrgema taseme viivitamatu ohuteate lahendused, siis tuleb tagada puhul ka madala taseme viivitamatu ohuteate lahendused, mis kasutavad teisi edastusmeetodeid, nt ohualapõhise lühisõnumi edastamisel peab teavitus olema edastatud ka mobiilirakenduses.

Lõikega 6 sätestatakse käivitajale kohustus ohu möödumisel edastada sellekohane teavitus üldjuhul ohuteate edastamisega samades kanalites, välja arvatud sireeniseade. Oluline on püüelda ohu möödumisel varasema teavituse saanud elanike maksimaalset katvust, et lõpetada kasutusele võetud kaitsemeetmete rakendamine ning pöörduda tagasi tavapäraste tegevuste juurde, kui olukord seda võimaldab.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse nõuded EE-ALARM kasutamisele õppustel, väljaõppel ning testimisel. Eelnevalt on määru ses välja toodud regulatsioon, et tagada viivitamatu ohuteate edastamise ühetaolisus asutuste üleselt. Sarnaselt on vajalik sätestada selgus ka ohuteavituse testimisel ja õppustel kasutamise osas, sest süsteemi usaldusvää ruse kõige olulisemaks aluseks on luua elanikkonnas kindlustunne, et EE-ALARM on olemas ning töökindel ja samal ajal tagada, et liigse elanikkonna häirimisena lahendust ei devalveeritaks, sest see võiks kaasa tuua

⁵ Euroopa Liidu suurõnnetustele vastupidavuse eesmärgid, 2023

⁶ *Emergency Communications (EMTEL); European Public Warning System (EU-ALERT) using the Cell Broadcast Service* (TS 102 900 V1.3.1).

olukorra, kus inimesed ei reageeri ohuteatele, sest peavad seda järjekordseks testimiseks või eeldavad, et niikuinii pole midagi tõsist juhtunud.

Punktis 1 seatakse kõigi EE-ALARM-i testimiste ja õppustel kasutamise eeltingimuseks testimisel ja/või õppusel puudutatava avalikkuse varasema teavitamise. ESS-ist on üle toodud õigus lisaks elu, tervist või riigi julgeolekut ohustavale sündmusele kasutada EE-ALARMi Vabariigi Valitsuse või tema määratud valitsusasutuse otsusel HOS § 18 lõikes 3 nimetatud õppusel ning Kaitseväge otsusel kaitseväeteenistuse seaduse § 69 lõigetes 3 ja 3¹ nimetatud sõjaväelisel väljaõppel. HOS-is on laiendatud õigustatud isikute ringi EE-ALARM laiaulatuslikkuse tõttu andes täiendav testimise õigus Päästeametile EE-ALARM-i testimiseks. Eelnev teavitamine on vajalik, et elanikud saaksid võtta kasutusele vajalikud meetmed, et testimise või õppuse raames edastatavate teavitustega minimeerida häirimist või kaasneda võimalikke riske (nt koduvägivalla puhul peidetud seadmete võimalik ilmsiks tulek). Teiste riikide kogemusest on näiteks soovitatud üle mobiiltelefoni seadete minevate teavituste testimisel selleks ajaks lõppkasutajatel seade välja lülitada. Samuti aitab teavitamine näiteks vältida või just uudistama tulla sireeniseadmetega kaetud alasid.

Punktis 2 tuuakse välja kohustus eelnevalt teavitada partnereid, et tagada kõigi seotud osapoolte teadlikkus testimisest ja valmidus kõrgendatud tähelepanuga oma süsteemide jälgimiseks. Testimine võimaldab näiteks mõõta erinevate edastuslahenduste kiirust, edukust jmt, et võimalikud probleemkohad tuleks välja kriisivälisel ajal. Partnerite eelnevaks teavitamiseks sätestatakse vähemalt kolme kuu pikkune tähtaeg, et tagada vajalike ressursside planeerimine ning elanikkonnale tehtav teavitustöö.

Punktis 3 kohustatakse õppuse või testimise korraldajat tagama kõikidele osapooltele testimisele ja/või õppusele eelneva, toimumisaegse ning järgse info. Eelnev info peab sisaldama testimisel ja/või õppusel kasutatavaid ohuteavituse lahendusi, nende kasutamise eesmärki ning sisu lühikirjeldust, samuti infot korraldaja ja kontaktide kohta. Õppuse ja/või testimise aegne infovahetus peab tagama probleemide ilmnemisel kiire osapoolte teavitamise, eriti juhul kui võib kaasneda oht EE-ALARM samal ajal ohuolukorras kasutamisele või elanikkonnas paanika tekkimisele. Õppuse ja/või testimise järgne info peab tooma välja peamised õpituvastused ja ilmnunud arendusvajadused.

Punktis 4 täpsustatakse ohuteavituse lühisõnumi edastamise kulud hüvitab Siseministeeriumi valitsemisalale õppuse või väljaõppe korraldaja. Lisaks peab testimise ja/või õppuse korraldaja arvestama partneritele tekkivate kulude hüvitamisega, eeskätt Häirekeskuse 1247 teenuse kõrgendatud valmidusest tingitud kulutused.

Eelnõu § 7 tuuakse välja EE-ALARM poolt kasutatavad viivitamatu ohuteate edastamise viisid.

Lõikega 1 täpsustatakse HOS § 13¹ lõikes 4 toodud EE-ALARM-iga liidestuma kohustatud isikute ringi. Termin „massiteabevahend⁷“ on varasemalt HOS-is kasutatav üldmõiste, mida

⁷Hädaolukorra seadus 205 SE seletuskirja lk-l 40 on massiteabevahendi kohta kirjutatud järgmist: „Massiteabevahendit pole õigusaktides defineeritud. Kõige lihtsamalt öelduna on massiteabevahend selline kanal, portaal või muu selline, mille kaudu on võimalik paljusid inimesi korraga teavitada. Massiteabevahend on näiteks avaliku levikuga ajaleht, laiemalt kasutatav uudisteportaal, raadio- ja telekanal, mis on avalikkusele kättesaadav jne. Massiteabevahend võib olla nii trükis, veebileht, televisioon kui ka raadio. Massiteabevahendajate kaudu on võimalik operatiivselt esitada vajalik teave kogu elanikkonnale või selle osale.“ Hädaolukorra seaduse 205 SE

piiritletakse viivitamatu ohuteate vaates nende kanalitega, mille puhul digitaalne liidestamine EE-ALARM- i on võimalik. Eeskätt peetakse silmas audiovisuaalmeedia- ja raadioteenuse edastamist ning taasedastamist, digitaalseid meediaplatvorme/uudisteportaale.

Punktis 1 tuuakse välja, et riikliku ohuteavituse edastamiseks kasutatakse mobiiltelefonivõrku edaspidi ESS § 2 punkt 31 tähenduses. Mobiiltelefonivõrgu kasutamisel lähtutakse nii varasemalt ESS §105¹ käsitletud ohualapõhise kiire ohuteavituse lahendusest kui ka lähitulevikus kasutusele võetavast võrgupõhisest välgteavituse (*cell broadcast* või *CB*) lahendusest.

Punktis 2 täpsustatakse liidestamise kohustust meediateenuste seaduse (edaspidi MeeTS) § 4 lõikes 1 toodud audiovisuaalmeedia teenuseid edastavate ja taasedastavate sideettevõtjatega. Eelnõus on lahendust täpsustatud televiisori ekraaniga. MeeTS § 4 lõige 1 kohaselt jaguneb audiovisuaalmeedia teenus televisiooniteenuseks, tellitavavaks audiovisuaalmeedia teenuseks ja audiovisuaalseks äriteateks⁸. Meediateenuse edastaja või taasedastaja poolt teate edastamise lahendusel on edastamine liidestatud teenust edastatava ettevõtte juurde, nt digitaalset teleteenust vahendava süsteemi kaudu, siis on teade sõltumatu telejaamast ja teavitus jõuab kõigini, kes digiteenust tarbivad. Lahendamine sõltub teenuse edastusviisist. ESS § 2 punktis 8 sätestatakse, et muu hulgas on elektroonilise side võrkudeks sõltumata nende kaudu edastatava informatsiooni iseloomust, satelliitvõrk, telefonivõrk, andmesidevõrk, mobiiltelefonivõrk, ringhäälinguvõrk, kaabellevivõrk ja elektriikaablisüsteem, kui seda kasutatakse signaalide edastamiseks või suunamiseks. ESS käsitleb televisiooni või raadioprogrammide edastamise teenustena kaabelleviteenust⁹ ja multipleksimisteenust¹⁰. Eraldi on reguleeritud audiovisuaalmeedia teenuse tervikluse tagamine teenuse edastamisel ja taasedastamisel¹¹. ESS § 90² lõige 2 punkt 3 ja 4 toovad välja erisuse, mille kohaselt sideettevõtjale, kes edastab või taas edastab MeeTS § 4 lõikes 1 nimetatud audiovisuaalmeedia teenuseid, ei kohaldata hoiatustele ja avalikes huvides pakutavale teabele keeldu audiovisuaalmeedia teenuste lühendamise, katkestamise, muul viisil muutmise või ülekاتمise osas ilma selle audiovisuaalmeedia teenuse osutaja selge nõusolekuta.

Märtsis 2024 Turu-uuringute AS¹² poolt läbi viidud uuringu andmete põhjal jõuab telepilt enamiku inimesteni kaabli või interneti (sh arvuti) kaudu (73% - laiendades kogu elanikkonnale on see hinnanguliselt 796 330 inimest), millele järgneb oluliselt väiksema osakaaluga mobiili (11% - 119 553) ja toas või õues asuva antenni kasutamine (11% - 120 593; üle poolte nendest kasutab tasulist meediateenust), samasse suurusjärku jääb ka nende vastajate hulk, kes ei oska

seletuskiri. Internetis kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6e396188-c9c2-4673-9fb6-ad324ec9a36c>.

⁸ MeeTS § 14 lg 2 kohaselt on audiovisuaalmeedia teenused: 1) televisiooniteenus, mida osutatakse **saatekava alusel saadete samaaegseks vaatamiseks**. Televisiooniteenused on eelkõige telesaade, teleprogramm ja äriteade; 2) tellitav audiovisuaalmeedia teenus, mida osutatakse **programmikataloogi alusel saadete vaatamiseks teenuse kasutaja valitud ajal, valikul ja taotlusel**; 3) audiovisuaalne äriteade, mis on eelkõige telereklaam, sponsoorteave, otsepaikumised ja tootepaigutus.

⁹ ESS § 2 p 11: kaabelleviteenus on üldkasutatav elektroonilise side teenus, mis seisneb lõppkasutajale televisiooni- või raadiosaadete või televisiooni- või raadioprogrammide edastamises kokkulepitud tasu eest;

¹⁰ ESS § 2 p 32: multipleksimisteenus on elektroonilise side teenus, millega multiplekseri omanik muudab meedia- või andmesideteenuse ühtseks digitaalseks andmevooks ja edastab selle raadiosaateseadmete kaudu;

¹¹ ESS § 90²: kohalduv sideettevõtjale, kes edastab või taasedastab MeeTS § 4 lõikes 1 nimetatud audiovisuaalmeedia teenuseid.

¹² Telepildi jõudmine vaatajateni -III. Märts 2024. Levira, Turu-uuringute AS:

öelda või ei vaata mingil moel telerit (11%). Satelliitvastuvõtja ja kombineeritud telepildi vaatamine on mõlemad 4% (hinnanguliselt mõlemal 43 663 inimest).

Ohuteavituse edastamise vaatest on oluline eristada nõ tavapärasel elu-olu, milles inimesed ei kasuta kriisiinformatsiooni edastamiseks ette nähtud kanaleid, kriisiajast. Seetõttu on ootamatult tekkivate olukordade puhul ohuteate edastamiseks vajalik kasutada lahendusi, mida inimesed igapäevaselt kasutavad, aga mille puhul ei ole eelduseks elutähtsa teenuse osutamine, sest ohuteate edastatakse nii varases sündmuse faasis, et eeldatavalt on enamik teavitustahendusi veel kasutatavad ja ohuteate edastamise abil on võimalik inimesi suunata edaspidi kasutama kriisikindlaid infokanaleid. Riiklikult on kokku lepitud, et ametlikud kriisinfo kanalid on ET, ETV+ ning Vikerraadio ja Raadio 4. Sellest lähtuvalt on ka elutähtsa teenuse edastajana määratud Levira ja ERR.

Vastavalt ESS § 90² lõikele 2 on edastamisel ja taasedastamisel lubatud hoiatusteatega üle katta audiovisuaalmeedia teenuse osutaja poolt loodud sisu. Vastavalt HOS § 13¹ lõike 4 punktis 1 toodule tagatakse selline üle katmine automaatselt.

Punktis 3 täpsustatakse, et lisaks audiovisuaalmeedia teenuse edastamisele ja taasedastamisele laieneb EE-ALARM liidestamise kohustus raadioteenusele, tagades nii ka arendatava dab+¹³ võrgu puhul multipleksimisteenuses ohuteate edastamise. Lahendus on vajalik, et tagada ohuteavituse saabumine ka nende inimesteni, kelle mobiiltelefon ei ole hetkel kasutatav (nt sõites autoga, teises toas jt põhjused, mida on kirjeldatud Siseministeeriumi poolt 2022. aastal läbi viidud uuringus¹⁴). Edastatav ohuteavitus vajab maksimaalselt suurt sihtrühma või täiendava alternatiivse lahenduse kasutamist.

Punktis 4 täpsustatakse HOS § 13¹ lõikes 4 toodud massiteabevahendina digitaalseid meediaplatvorme ehk uudisteportaale. Lahendus on vajalik, et tagada ohuteavituse saabumine ka nende inimesteni, kes kasutavad küll arvutit, kuid kelle mobiiltelefon ei ole kuuldeulatuses, edastatav ohuteavitus vajab maksimaalselt suurt sihtrühma või täiendava alternatiivse lahenduse kasutamist.

Punktis 5 nimetatakse riiklik mobiilirakendus, mille all täna nähakse „Eesti“ mobiilirakendust. Õigusruumis sellise täpsustuse tegemine on vajalik, et anda riigi poolt mobiilirakenduste levitajatele (eeskätt *Google Play* pood ja *Apple App store*) kinnitus, et konkreetse äpi kaudu vastava taseme ohuteavitus võib minna üle kasutaja seadete. Mobiilirakenduse kasutamine ohuteavituse kanalina on oluline, et võimaldada lõppkasutajal saada teavitusi ka väljaspool oma tegelikku asukohta (vastavalt rakenduses valitud asukohale), edastada täiendavat infot võrreldes LB-SMS ja CB lahendustele ning toetada ohuteavituse levikut ka mobiilsidevõrgu rikete korral, sest mobiilirakendus saab töötada ka wi-fi võrgus ning edaspidi on planeeritud „Eesti“ mobiilirakendusele edastada ka ohuteavitusi Galileo satelliidi vahendusel.

Punktis 6 tuuakse välja ühe lahendusena avalikus ruumis paiknevad elektroonilised teabeekraanid. Siinkohal peetakse silmas eeskätt suurte rahvahulkade kogunemise ja liikumisega seotud kohtades (nt suured väljakud, sadam, ühistransport) paiknevaid teabeekraane, mille kasutamine ohuteavituse edastamisel annab täiendava efekti, sest

¹³ DAB (*Digital Audio Broadcasting*) on digitaalse raadioringhäälingu standard, milles on kasutusel hädaolukorra hoiatusfunktsioon *Alarm Announcement Switching* (AAS), mis võimaldab suunata DAB+ vastuvõtjaid konkreetsele raadioteenusele, mis edastab hädaolukorra teavet, juhiseid ja suuniseid reaalsajas

¹⁴ [Ohuteavituse SMSi märgatavuse ja arusaadavuse hindamise uuring 2022](#)

mürarikas asukohas ei ole mobiiltelefoni teavitused kergesti märgatavad, kuid teavitus vajab edasiste tegevuste planeerimiseks reageerimist (nt varjumise või marsruudi muutmise juhis).

Punktis 7 nimetatakse teavituste edastamise lahendusena sireeniseadmeid, mis võrreldes kõigi eelpool kirjeldatud lahendustega ei oma igapäevaselt teist kasutusotstarvet ja mis on loodud spetsiaalselt varjumist vajavate ohuteavituste edastamiseks. Sireeniseadmetele esitatavad nõuded on kirjeldatud eelnõu peatükis 4.

Lõikega 2 võimaldatakse EE-ALARM-ga liidestumist ka HOS § 13¹ lõikes 4 nimetatata teenustele. Üks selline olemasolev ohuteavituse kanal on Ole valmis! mobiilirakendus. Täiendavad võimalused EE-ALARM-iga liitumiseks laiendavad ohuteavituse levikut ning aitavad kaasa ohuteavituse jõudmisele just sellesse meediumisse, mida inimene kasutab. Selliste lahendustena nähakse ka näiteks veebiportaale, nt kohalike omavalituste veebilehti, uudisteportaalide rakendusi.

Lõikega 3 suunatakse edastajate ja EE-ALARM terviklikkuse eest vastutajad omavahelisele koostöökokkuleppele, et tagada protokollide, protsesside ja tehnoloogiate selge ning ühetaoline kasutamine, et tagada ohuteavituse edastamine kiirelt ja usaldusväärselt.

Määruse peatükk 3 reguleerib kulude hüvitamist.

Eelnõu § 8 tuuakse välja kulude hüvitamise üldised põhimõtted.

Lõikes 1 sätestatakse eelnõu § 7 lõike 1 punktides 2-7 toodud edastamise viiside kulude hüvitamine. Lõikes 2 sätestatakse ohuteavituse mobiilsidevõrgus edastamise kulude hüvitamine, mis osaliselt oli reguleeritud varasemalt ESS § 105¹ lõike 6 alusel antud siseministri 27.detsembri 2022 määruses nr 52 „Mobiiltelefoniteenust osutavale sideettevõtjale ohuteavituse edastamisega seotud kulude hüvitamise tingimused ja kord“.

HOS § 13¹ lõikes 4 nimetatud liitumise kohustuse puhul kaetakse liidestamisega seotud kulud riigieelarvest või muudest rahastamisallikatest Siseministeeriumi valitsemisala eelarve kaudu. Kulude hüvitamine on põhjendatud, kuna vastava tehnilise lahenduse loomine ei ole seotud ettevõtja äriteenuste osutamisega, küll aga on selgelt tegemist avalikes huvides osutatava teenusega. Vastavalt HOS § 13¹ lõikele 4 on liidestamine teatud tingimustele vastavate ettevõtjate kohustus ja millega kaasnevate kulude hüvitamine ei ole valikuline ega loo teiste ettevõtjatega võrreldes majanduslikku eelist. Riiklike mobiilirakenduste liidestamisel kulude katmist ette ei nähta, sest tegemist on riigile kuuluvate lahenduste kasutamisega. Alljärgnevalt kirjeldatakse kulude hüvitamise põhimõtteid vastavalt edastusviisile.

Meediateenuste liidestamise kulude hüvitamine. Lahenduse puhul peetakse silmas televiisori ekraanile edastatavat audiovisuaalmeediat ning raadioteenust multipleksimisteenusena. Kulude hüvitamise puhul on oluline välja tuua, et kulukomponendid sõltuvad tehnilisest lahendusest. Digitaalne videoringhääling *digital video broadcast* (DVB)¹⁵ on erinevate standardite kogum, mis käsitleb video edastamist kasutades satelliit-, kaabel- ja maapealse ringhäälingu infrastruktuure. 2013. aastast võimaldavad kõik põhilised DVB edastusstandardid (DVB-S, S2, T, T2, C, C2, IPTV) integreerida hädaolukorra hoiatussüsteemi DVB-SI standardi kaudu¹⁶.

Peamised edastusstandardid on:

¹⁵ <https://www.techtarget.com/searchmobilecomputing/definition/Digital-Video-Broadcasting>

¹⁶ <https://dvb.org/news/dvb-emergency-warning-system/>

- **DVB-T, DVB-T2** (*Digital Video Broadcast – Terrestrial* 'maapealne digivideolevi') on ETSI standard ja tehnoloogia digitaalse televisioonisignaali ülekandeks maapealse levivõrgu kaudu samadel sagedusaladel nagu analoogtelevisiooni puhulgi. DVB-T võrgus saab vaadata kõiki tasuta kanaleid ja sobiva vaatajakaardi pesa puhul ka Elisa Klassik üle õhu poolt müüdavaid tasulisi kanaleid (eeldab Elisaga lepingut, Elisa annab vaatajakaardi)¹⁷. DVB-T2 on uuema põlvkonna maapealse digilevivõrgu standard ning selles võrgus on võimalik vastu võtta parema pildi- ja helikvaliteediga HD (high definition) kanaleid. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi TTJA) andmete põhjal pakuvad teenust kaks teenuse osutajat, mõlema hinnanguline kasutajate hulk üle 30 000.
- **DVB-C, DVB-C2** (*Digital Video Broadcast - Cable* ehk 'digitaalse videosignaali ülekanne – kaabel') on tehnoloogia digitaalse televisioonisignaali ülekandeks koaksiaalkaabelvõrgu kaudu seal seni edastatud analoogtelevisiooni signaali asemel. Eestis peamine teenuse pakkuja STV. TTJA andmete põhjal pakuvad teenust viis teenuse osutajat, neist kahel hinnanguline kasutajate hulk üle 50 000, teistel alla 10 000.
- **DVB-S, DVB-S2** (*Digital Video Broadcasting – Satellite*) on standard, mis määrab kindlaks, kuidas edastada satelliittelevisiooni signaali satelliitside võrgu kaudu. Euroopas vahendavad kõige rohkem ringhäälingusaateid satelliidid Astra ja Eutelsat. TTJA andmete põhjal Eesti teenuse osutajad puuduvad, teenust kasutavate klientide hulk on suurusjärgus 50 000.
- **IPTV** (Internet Protocol TeleVision) on digitaaltelevisiooni edastamise liik, kus televisioonisignaali kandev andmevoog liigub läbi interneti ja kohtvõrgu andmepakettidena telerisse internetiprotokolli ehk -reeglistiku alusel. Andmevoog liigub võrgus multiedastusena, s.t võib jõuda korraga mitmesse sihtkohta. Kasutatakse digiboksi või nutitelerit vastava privaativõrgus teleteenuse kasutamise toega. Hädaohu hoiatussüsteemi (ATIS0800010) spetsifikatsioonid - Hädaohu hoiatussüsteem (EAS) IPTV jaoks laiendab EASi sõnumite edastamist mõnelt lineaarselt kanalilt kogu IPTV-le, mis hõlmab kõiki tegevusi, mis on seotud otseülekannete ja salvestiste vaatamisest kuni mängude, interneti ja muude teenuste vaatamiseni oogedastuse ja tellitud sisu kaudu. Eesmärgiks on pakkuda hädaolukorrateateid igale IPTV teenust kasutavale isikule, sõltumata tegevusest¹⁸. Hetkel on Eesti lahenduses arendatud API (*Application Programming Interface*) ja CAP (*Common Alerting Protocol*) in/out lahendused ning planeeritud on avaliku CAP feed-i loomine. TTJA andmete põhjal pakuvad teenust seitse teenuse osutajat, nendest kahel vähemalt 70 000 tarbijat, teistel tuhatkond või vähem.
- **OTT** (*Over-the-Top*) - tavaliselt edastatakse voogesitusseadme (nt nutiteleri, tahvelarvuti või nutitelefon) kaudu. Erinevalt IPTV-st ei vaja OTT digiboksi ega privaativõrku, mida haldab teenusepakkuja. Selle asemel edastatakse otsetelevisiooni, tellitava video (VOD) ja järelevaatamise sisu avatud Interneti kaudu ning vaatajad

¹⁷ <https://digilevi.ee/nouded-seadmetele/>

¹⁸ Maisonneuve, Julien & Deschanel, Muriel & Heiles, Juergen & li, Wei & Liu, Hong & Sharpe, Randy & Wu, Yiyang. (2009). An overview of IPTV standards development. Broadcasting, IEEE Transactions on. 55. 315 - 328. 10.1109/TBC.2009.2020451.

pääsevad sellele juurde kõikjalt maailmast. TTJA ei kogu kõigi pakkujate kohta teavet, teave on olemas ühe pakkuja kohta.

Peamiselt on ohuteavituse edastamine erinevates standardites lahendatud kasutades CAP (*Common Alerting Protocol*) võimalusi, mis tähendab, et käivitaja poolel ei ole vajalik täiendavaid kulutusi teha ning edastajale jääb ülesandeks CAP protokollile vastavalt lahendada automaatne kuvamine televiisori ekraanil. Üldjuhul on erinevatel standarditel ka vastavad lahendused olemas.

Raadioteenuste osas on liidestamisel eeskätt silmas peetud Dab (*Digital Audio Broadcasting*) on digitaalse raadioringhäälingu standardile vastavat raadioteenuse edastamist, mis on Eestis kasutusel alates 2025. aasta septembrist. Dab+ raadiosüsteemil on *Alarm Announcement Switching* (AAS) nimeline funktsioon, mis võimaldab suunata Dab+ vastuvõtjaid konkreetsele raadioteenusele, mis edastab hädaolukorra teavet, juhiseid ja suuniseid reaalajas.

Eelnõu §-s 9 reguleeritakse ohuteavituse mobiilsidevõrgus edastamise kulude hüvitamine.

Lõige 1 kordab sisuliselt varasemalt ESS § 105¹ lõike 6 alusel antud siseministri 27.detsembri 2022 määrust nr 52 „Mobiiltelefoniteenust osutavale sideettevõtjale ohuteavituse edastamisega seotud kulude hüvitamise tingimused ja kord“. Ohuteavituse sõnumi edastamise kulud hüvitatakse Häirekeskuse ja mobiiltelefoniteenust osutava sideettevõtja vahel sõlmitud kulude hüvitamise kokkuleppele kord kalendrikuus, lähtudes edastatud lühisõnumite arvust ja kokkulepitud lühisõnumi hinnast. Kuupõhine arveldamine on kõigile osapooltele mugavam, sest kulu kujuneb sarnaselt tavapärase lühisõnumite kulule ja seetõttu ei ole vajalik sideettevõtjatel eraldi arveldamisformaati välja töötada. Kulukomponentidena on sarnaselt varasema regulatsiooniga sätestatud lühisõnumite tasu, sidevõrgu sõnumikeskuses, tuumikvõrgus ja juurdepääsuvõrgus rakendatud riist- ja tarkvara kasutamise kulud, samuti rändlusteenusega seotud kulud.

Lõikes 2 sätestatakse arendamisel oleva *cell broadcast*’i ehk võrgupõhise välkteavituse EE-ALARM süsteemi liidestamise ning sellega seotud kulude hüvitamine. Eelnõu menetlemise ajal on lahenduse hankimiseks rahastus otsustatud ja hankemenetlus ettevalmistamisel. Mobiilsideoperaatorite poolse kuluna nähakse ette mobiilsideoperaatorite võrku täiendava *cell broadcast*’i keskuse litsentsiga, sellega kaasneb tarkvara litsentsi, arenduse ja halduskulu. Samuti mobiilsideoperaatorite raadiovõrku täiendava võimekuse loomisega kaasneva tarkvara litsentsi, arenduse ja halduskulu. Lisaks on lahenduse juurutamisel vajalik, et iga operaator peab suhtlema peamiste mobiiltelefoni operatsioonisüsteemi tootjatega, et lubada lõppkasutaja seadmetes ohuteavituse kuvamine.

Määruse 4. peatükis sätestatakse sireeniseadmetega seonduv. HOS § 13¹ lõikes sätestatakse, et sireeniseadmena käsitletakse EE-ALARM-i tehnoloogilist osa, mis on omavahel ühendatud seadmete kogum, mille eesmärk on esitada heliga viivitamatut ohuteadet. Sireenide eesmärk on toota valju keskkonna tavahelidest eristuvat heli. Sellega on võimalik välitingimustes saada avalikkuse kiiret tähelepanu ning eelneva teavitustegevuse toel ka esmane õige käitumine, et vähendada otsest ohtu elule ja tervisele. Oluliseks eeliseks on ka see, et hoiatuse saajad ei pea omama ühtegi spetsiaalset seadet, millega teadet vastu võtta (erisus on vaegkuuljate ja kurtidega).

Sireeniseadmed on teiste liidestatavate lahendustega võrreldes erandlikud, kuna neid kasutatakse ainult ohuteavituse edastamiseks ning kogu lahendus on üles ehitatud ainult ühel

eesmärgil. Vastavalt HOS § 13¹ lõikele 10 korraldab sireeniseadme kasutuselevõttu Päästeamet täpsustatakse eelnõu selles peatükis sireeniseadme kasutuselevõtu, haldamise ning testimise nõudeid.

Eelnõu §-s 10 esitatakse kriteeriumid sireeniseadmete kasutusele võtmiseks.

Punktis 1 täpsustatakse, et Eestis kasutusele võetava sireeniseadme heli genereerimise tööpõhimõtteks on digitaalne/elektriline sireen – helivõimendi ja valjuhääldi ning kõlari abil esitatakse etteantud helisalvestis. Sireeniseade võimaldab esitada nii erinevaid helisid, kui ka teksti (näiteks Iisraelis on heli ja tekst kombineeritud). Alternatiividena oleks olnud kasutada mehaanilised¹⁹ või pneumaatilised²⁰ sireeniseadmed. Sireeniseade peab võimaldama viivitamatu ohuteate edastamist helisignaalina või audiotekstina sireeniseadme kaudu.

Punktis 2 täpsustatakse, et sireeniseadmete paigaldamine ning süsteemi liidestamine peab toimuma kõrgkäideldavuse tingimustele lähedaselt ning välistama valehäirete tekkimise. Valehäired põhjustavad elanikkonnas süsteemi usaldusväarsuse vähenemist, mis omakorda toob kaasa teavitusvajadusega sündmuse puhul käitumisjuhiste mittejärgimise.

Punktis 3 täpsustatakse, et digitaalsed sireeniseadmed ühendatakse keskselt juhitavaesse süsteemi, mis peab võimaldama alternatiivseid käivitusviise, eelkõige tagama ühenduse erinevate sidevõrkude vahendusel ning manuaalse käivitamise.

Eelnõu §-s 11 lõigetes 1 ja 2 tuuakse välja nõuded sireeniseadme helisignaale. Heli levimise vaates on oluline analüüsida keskkonda, kus heli levima peab. Oluline on arvestada olemasoleva taustamüraga (liiklus, meri jms) ja helilevimist takistavate objektidega (kõrged ehitised). Sireeniseadmed paigaldatakse üldjuhul mastidesse või katustele. Heli leviku seisukohast on eelistatud sireenide paigutamine võimalikult kõrgele, et viia ümbritseva hoonestuse tõkestav mõju võimalikult madalaks. Selleks sobivad hästi olemasolevad rajatised - mobiilsidemastid, korstnad jms. Antud projektis on sireenide kõrgus maapinnast valitud 5m kõrgusele olemasolevate kõrgrajatisete tipust (eelkõige korstnad) või kõrgemate rajatisete (eelkõige sidemastid) puhul maksimaalselt 50m maapinnast, kõrgemale paigaldamine ei anna üldjuhul täiendavat efekti, sest hooned on oluliselt madalamad.

Sireenide parema kuuldavuse jaoks saab planeerida ka sireenide heli levimise suunda (valjuhääldite kindlasse suunda suunamine). Kuuldavaks peetakse heli, mille helirõhk on vähemalt 60-70 dB.

Sireeniseadme heli puhul on oluline, et see oleks elanikkonnale üheselt mõistetav. Kuigi maailmas on levinud mitme erineva heli tüübi kasutamine, näiteks valmisolek, oht, alarmeerimine, siis rahvusvahelised uuringud on näidanud, et erinevate helide ära tundmine ei ole üldiselt elanikkonnas levinud. Sellest tulenevalt on otsustatud Eestis süsteemi rajamisel võtta kasutusele üks heli, milleks on minutipikkune tõusev ja langev heli, mis suunab seda kuulvaid isikuid koheselt varjuma. Kirjeldatud helisignaal on kasutusel ka ohtlike ja

¹⁹ Mehaaniline sireen - rootori pöörlemisega tekitatakse õhuvool läbi seda ümbritseva staatori labade ja avade ning sellise vaheldumise abil tekitatakse helilained; pöörlemiseks on vajalik rootori pöörlema panemine, seda saab teha elektrimootori või käiajamiga; võimaldab luua tonaalsuselt ühtlast või tõusvat.

²⁰ Pneumaatiline sireen - suruõhusüsteemi kaudu juhitakse õhk läbi pasuna / vile, mis tekitab helilained; süsteemi töötamiseks on vajalik õhukompressor, suruõhureservuaar ja survetorustik pasuna / vileni. Võimaldab luua tonaalsuselt ühtlast heli, võimalik vähene tõusev / langev vahemik.

suurõnnetuseohuga ettevõtete sireenide kasutamisel ning on seetõttu ka juba elanikkonnale tuttav. Kasutatavate helide valik on üldiselt seotud ka valitud sireenitüübiga (nt mehaanilise sireeniga saab heli puhul varieeruda püsiva tooni või tõusva langeva tooni pikkusega; digitaalse sireeni puhul saab kombineerida erinevaid toone ja neid ka koos esitada, lisades sinna juurde ka teksti). Helisignaali eelistamine ilma audio tekstita on esialgne valik, sest sireenivõrgu arendamisel on vajalik esmalt tagada toimimine ning heli levik. Mitmetes riikides on kasutusel audiotekst, kuid selle kasutamisel on eelduseks, et tekst on hästi kuuldav ning kõigile aru saadav, mis võib olla problemaatiline, sest mitmes keeles audiotekst on raskesti jälgitav, kuid vaid eestikeelse teksti kasutamine võib paljudes piirkondades olla problemaatiline ja tekitada seeläbi rohkem segadust kui asjakohast reageerimist.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse sireeniseadmetega kaetavate alade valiku kriteeriumid.

Lõikes 1 tuuakse välja, et alade valiku puhul on oluliseks kriteeriumiks asustustihedus, mille määramisel lähtutakse, kas rahvaloenduse või muu sarnase (nt liikuvusandmete) alusel kogutud andmetest. Edaspidi on vajalik regulaarselt seirata asustustiheduse muutusi, eeskätt täiendavate tiheasustustusalade tekkimisel laiendada sireeniseadmed ka nendele aladele. Eraldi kriteeriumina võetakse arvesse ohtlikke tööstuspiirkondi, kus ohuteavituse vajadus võib olla toomisest tingituna oluliselt suurem kui teistes piirkondades ning seetõttu on ohustavate sündmuste esinemise risk suurem. Selles vaates on oluline pöörata kõrgendatud tähelepanu riiklikult oluliste piirkondade ning regiooni- ja maakonnakeskuste kaetusele.

Lõikes 2 määratakse Siseministeeriumi infotehnoloogia ja arenduskeskus sireeniseadme paigaldamiseks vajalike akustiliste ja strateegiliste analüüside teostajaks.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse sireeniseadmete tehnilise testimise põhimõtteid. Tegemist on sireeniseadme tehnilise testimisega, mis ei kuulu HOS § 13¹ lõike 7 punkti 3 mõistes EE-ALARM testimise alla.

Lõikes 1 sätestatakse tehnilise testimise põhimõtte. Sireeniseadme paigaldamisel ning kasutuselevõtul on vajalik veenduda, et seade käivitub vastavalt ette nähtud tehnilisele kirjeldusele, mistõttu ei saa seadet kasutusse võtta ning töid teostatuks lugeda, kui sireeniseadme paigaldaja ei ole teostanud tehnilist testimist ning tõendanud sellega seadme töökorras olekut. Süsteemi hooldajal võib olla vajadus hilisemateks täiendavateks kontrollimisteks ning seetõttu antakse testimise õigus paigaldajale sireeniseadme paigaldamisel ning hooldajale süsteemi hooldamiseks.

Lõikes 2 sätestatakse tehnilise testimise helisignaali nõuded. Testimisel kasutatakse ühekordset kolme kuni nelja sekundi pikkust pikka tooni. Lühiajalise helisignaali kasutamine ei oma eelduslikult olulist häiringut ümbruskonnas viibivatele inimestele. Ühe pika tooni kasutamine lühikesel ajahetkel eristub oluliselt häireteatena kasutatavast tõusvast ja langevast helist. Sellise lahendusega antakse võimalus süsteemi töötamist kontrollida ning vajalikke mõõdistusi teostada, aga minimeeritakse võimalikku ohuteatega segi ajamist.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole Euroopa Liidu õigusega puutumust.

4. Määruse mõjud

4.1. Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Sihtrühm I: käivitajad

Käivitajatele kõiki ohuteavituse kanaleid koondav ning kriisinfo vahendamist võimaldav platvorm aitab kaasa ohuteavituse kiirele ja efektiivsele välja saatmisele. Päästeameti poolt täidetav edastamiseks valmistumise roll toetab kõikidel teistel asutustel ohuteavituse rakendamise protsesside välja töötamist ning ohuteavituse edastamiseks valmistumist. Muudatusega kaasneb koolitusvajadus ning teadmiste ja oskuste pideva säilitamise vajadus vastavalt asutuse ohuteavituse edastamise protsessikirjeldusele. Kuigi tänasega võrreldes laieneb ohuteavituse edastamiseks kasutatavate lahenduste valik ning otsustavatel asutustel kaasneb sellega laiem vastutus, siis tagatakse sellega elanikkonna kiirem ja efektiivsem teavitamine. Kui ohuteavitus on õigeaegne ning maksimaalsel määral ohustatud inimestele edastatud, siis väheneb seeläbi ka reageerivate asutuste töökoormus sündmuse lahendamisel ning tagajärgede likvideerimisel.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Kokkuvõttes on mõju ulatus ja avaldumise sagedus käivitajatele keskmine. Kokkuvõttes on negatiivne mõju väheoluline.

Sihtrühm II: EE-ALARM terviklikkuse eest vastutavad asutused (Siseministeerium koos Päästeameti, Häirekeskuse, SMIT-i ja RIKS-iga)

Päästeamet

Viivitamatu ohuteate edastamise valmistumise koordineerimiseks on Päästeametil loodud ja täidetud ametikoht, et töötada välja ohuteavituse kanalite kasutamise üldpõhimõtted ning koostöös partnerasutustega pöörata senisest suuremat tähelepanu avalikkuse ohuteavitusest teadlikkuse suurendamisele. Mõju kogu isikkoosseisule on väike, sest puudutab üksikuid töökohti ning teavituskampaaniate läbiviimise kogemus on Päästeametil olemas. Mõningal määral suureneb Päästeameti töökoormus seoses AÕS-i § 158¹ lõike 1¹ lisatava sireeniseadme talumise kohustuse kehtestamiseks sundvalduse seadmisest tulenevate tegevustega. Kuna suurel osal sireeniseadmetest on olemas kehtivad üürilepingud, siis ei kaasne seaduse muudatusega ootamatult suurt lisatöökoormust ning uute sundvalduste seadmise ja olemasolevate üürilepingute ühtlustamine on võimalik hajutada üürilepingute kehtivuse ajale (viis aastat sõlmimisest).

Häirekeskus

Viivitamatu ohuteate edastamisega kaasnev Häirekeskuse edastaja roll ei too asutusele senisega võrreldes olulist töökoormuse kasvu, sest KRIT-teenus on juba tegevustesse liidestatud ja rolli täitmine tähendab lisatöökoormust vaid reaalse sündmuse korral ning on arendustegevuste ja õppuste puhul planeeritav.

SMIT

SMIT-il on eelnõust tulenevalt kaks rolli: EE-ALARM käivitaja poolsete tehnoloogiliste lahenduste ja liidestamise tagamine ning SMIT-i ülesanne paigaldada sireeniseadmed. Koos seadmete paigaldamisega kaasneb SMIT-ile ka sireeniseadmete hooldamise kohustus. EE-ALARM käivitaja poolsete tehnoloogiliste lahenduste tagamine on osaliselt kaetud senise olukorrateadlikkuse infosüsteemi tagamisega, mis on tänastele vajadustele ligilähedaselt mehitatud. Eelnõu suunab ohuteavituse osale täiendavat tähelepanu ning täiendavate edastamise lahenduste puhul on vajalik käivitaja poolses platvormis vajalik teha vastavalt Päästeametiga välja töötatud protsessikirjeldustele täiendusi. Seetõttu suureneb töökoormus ajutiselt lähimateks aastateks ning mõningal määral suureneb ka püsikulu pikas perspektiivis.

Sireeniseadmete paigaldamise ja hooldamisega seotud ülesannete täitmiseks on SMIT-is loodud kolm töökohta. Tegemist on ülesandega, mida SMIT juba praegu täidab ja mille täitmine jätkub eelduslikult ka pärast eelnõu jõustumist. Seega eelnõu SMIT-i töökorraldusele olulist mõju kaasa ei too.

RIKS

Vastavalt eelnõule vastutab EE-ALARM sidevõrkudega seotud liidestamiste eest RIKS, kui protsessides ei lepita kokku teisiti. Täiendavate edastusviiside kasutusele võtuga mõningal määral töökoormus suureneb, kuid mõju ei ole oluline.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Kokkuvõttes on mõju EE-ALARM terviklikkuse eest vastutavad asutustele **mõõdukas** kuid **negatiivne mõju väheoluline**.

4.2. Mõju edastajatele

EE-ALARM-iga liituma kohustatud ja viivitatamatut ohuteadet edastama kohustatud isikud (massiteabevahendi valdajad, elektroonilise side ettevõtjad, multipleksimisteenuse osutajad, avalikus ruumis paiknevate elektroonilise teabeekraani valdajad).

Massiteabevahendi valdaja, elektroonilise side ettevõtja ja riikliku mobiilirakenduse valdaja Süsteemi kasutuselevõtt ei ole massiteabevahendi valdajale liigselt koormav, sest riik hüvitab viivitatamatu ohuteate edastamise IT-lahenduse/-protokolli väljatöötamise kulu. Teiseks edastatakse viivitatamatu ohuteade üksnes paljude inimeste elu või tervist ohustava, vahetult eelseisva või juba toimunud sündmuse või selle lõppemise korral, mis eelduslikult leiab aset haruharva. Automaatse ohuteavituse tekst ilmub koos massiteabevahendi valdaja saatel või elektroonilisel teabeekraanil üliharva. Lisaks käib üldjuhul televisioonis, audiovisuaalmeedia teenuse ajal ning raadios saade ohuteavituse edastamise ajal taustal edasi. Häirekeskus ei võta nimetatud kanaleid üle, vaid üksnes lisab ohuteavituse teksti saate äärde või raadio ekraanile. Ka suuremate elektrooniliste teabeekraanide puhul ei kata ohuteavitus kogu teatetahvli välja.

Kõik eeltoodud tegevused on lühiajalised. Liitumiskohustus on eelnõus seotud HOS § 53 lõikest 21 tulneva lisatähtajaga, millega tagatakse liitumiseks mõistlik aeg.

Üheks sihtrühmaks on elektroonilise side ettevõtjad, kes edastavad teleteenuseid. TTJA andmete alusel on praegu Eestis neli teenuseosutajat (maapealne digilevi, kaabellevi, internetipõhine teleteenus), kelle teenuse tarbijate hulk on suurem kui 10 000.

Ohuteate edastamiseks digiplatvormidel tuleb lisaks juba lahendatud ERR-i portaalidele kaasata teised meediateenuste platvormid. Tuginedes Eesti Meediaettevõtete Liidu avalikule statistikale²¹ ja ettevõtete infole, puudutab eelnõuga planeeritav muudatus nelja digiplatvormi.

Viivitatamatut ohuteadet edastama kohustatud meediateenuste ja multipleksimisteenuste osutajate õigusi mõjutatakse lühidalt selliselt, et Häirekeskus edastab saate ajal viivitatamatu ohuteate. Teabeekraanide omanike õigusi mõjutatakse selliselt, et Häirekeskus edastab elektroonilisel teabeekraanil ohuteate. Kui elektrooniline teabeekraan on väikeste mõõtudega, võib ohuteate tekst katta kogu teabeekraani. Riikliku mobiilirakenduse valdaja õigusi

²¹ Meedialiit. [Statistika 2024](#).

mõjutatakse selliselt, et mobiilirakenduse kasutajatele edastatakse teavitust, mis ei ole otseselt mobiilirakenduse valdaja koostatud.

Avalikus ruumis paikneva elektroonilise teabeekraani valdaja

Avalikus ruumis rohkem kui 10 000 igapäevase kontaktiga paikneva elektroonilise teabeekraani valdajate hulk on samuti suhteliselt väike, sest teenusosutajaid on vähe ja kasutuses olevad süsteemid on üldjuhul ühetaolised. Praegu teadaolevalt puudutab liidestamine vähem kui kümnet teabeekraani valdajat. Kuna tegemist on valdavalt kesksete süsteemidega, siis ühe liidestamise tulemusena kaetakse oluliselt suurem hulk ekraane.

Avalduv mõju ja mõju olulisus

Kokkuvõttes on mõju ulatus ja avaldumise sagedus viivitamatut ohuteadet edastama kohustatud isikutele väikesed. Kokkuvõttes on negatiivne mõju väheoluline.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Päästeameti kulud

Päästeametis on loodud ohuteavituse üldkoordinaatori ametikoht, kelle ülesanne on viivitamatu ohuteate edastamise teenuse standardite loomine ning kasutuskordade koordineerimine ohuteavituse terviksüsteemi kasutajatega koostöös. Lisaks tekivad Päästeametile kulud ohuteavituse terviksüsteemi testimisel, mis hüvitatakse Päästeameti eelarvest. Ohuteavituse terviksüsteemi testimisega kaasneb peamiselt SMS-ide saatmise ja avalikkuse teavitamise kulu. Arvestusega, et adressaadile on võimalik saata keele eelistusest tulenevalt üks sobivas keeles SMS ning sõnumeid saadetakse vähemalt kaks korda – üks testimise alguses ja teine lõpus – u-1,3 miljonile saajale üle kogu Eesti. Sõnumite edastamise kulu koos teavituskampaaniaga, mis hõlmaks erinevate infotarbimise harjumustega ühiskonnakihte, on kokku ligikaudu 265 000 eurot. Päästeametile kaasnevad ka kulud seoses sireeniseadme talumiskohustuse seadmisega, mis kaetakse Siseministeeriumi haldusalale ettenähtud eelarveliste vahendite arvelt.

Häirekeskuse kulud

Viivitamatu ohuteate edastamisega kaasnevad tegevused Häirekeskusele ei too asutusele senisega võrreldes olulist täiendavat kulu, sest kriisiinfo teenus on juba tegevustesse liidestatud ja rolli täitmine tähendab lisatöökoormust vaid reaalse sündmuse korral ning on arendustegevuste ja õppuste puhul planeeritav. Siiski tuleb esile tuua, et kui õppustel, väljaõppel või testimisel ohuteavituse kasutamine on väga sage, tuleb selleks planeerida ka täiendavaid ressursse personalikulude hüvitamiseks.

Viivitamatu ohuteate edastaja EE-ALARM-iga liidestamise kulud

Eelnõuga kaasneb üldjuhul EE-ALARM-iga ühekordne liidestamise kulu edastajatele ja selle katab riik, püsiv halduskulu ei ole enne arenduste teostamist võimalik täpselt määrata. Esialgsete prognooside kohaselt ei kaasne täiendavaid hüvitamist vajavaid kulusid riikliku mobiilirakenduse valdajatele.

Mobiilsidevõrus liidestatava välkteavituse arendamisega kaasnevad kulutused on juulis 2025 Vabariigi Valitsus arendamiseks eraldanud 3,67 miljonit eurot, mis katab eelduslikult kõigi osapoolte kulud, lisaks mobiilsidevõrgule Päästeameti, SMIT-i ja RIKS-i kulud. Hilisemate halduskulude suurus sõltub tehnilisest arendusest.

Meediateenuse ja avalikus ruumis paikneva elektroonilise teabeekraani valdajatele liidestamise teostamiseks hüvitatavad kulud on prognoositud suurusjärku 200 000 eurot ning hilisemad liidestuse tagamise kulud on pigem suurusjärkude võrra väiksemad. Suurimad kulutused kaasnevad elektroonilise side ettevõtjatel, kes edastavad teleteenuseid väga erinevate sidevõrkude vahendusel (maapealne digilevi, kaabellevi, internetipõhine teleteenus) ning kasutavad mobiilirakendusi juba olemasolevates lahendustes (kaasnevad kulud olemasoleva lahenduse täiustamiseks). Liidestamiskulude prognoositav vajadus on kuni 1,5 miljonit eurot, mis on planeeritud katta riigieelarves ohuteavitusele eraldatud rahastusega ja kaasates ka välisrahastust (nt EL-i elanikkonnakaitse mehhanism ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) ja Norra toetuste 2021–2028 perioodi rahastuse toel).

Kuigi eelnõu § 7 lõige 2 lubab lisaks hädaolukorra seaduse § 13¹ lg 4 nimetatud kohustatud isikutele liidestumise võimaluse, siis nende puhul riik kulude hüvitamist ette ei näe.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Päästeametile, Häirekeskusele, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele, Riigiside Sihtasutusele, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule ja Eesti Meediaettevõtete Liidule.